

- Z3&sig=ACfU3U0scn9doceyRs0j01iOivhgOGcbxA&hl=ru&sa=X&ved=2ahUKEwivq4vixNLIhWI6qQKHW3ICoYQ6AEwAuoECAkQAQ#v=onepage&q=lex%20mercatoria&f=false [in English].
49. Merezko, O.O. (1998). Lex mercatoria – nove mizhnarodne torhove pravo [Lex mercatoria – a new international trade law]. *Naukovyi visnyk Diplomatychnoi akademii Ukrainy* [Scientific Bulletin of the Diplomatic Academy of Ukraine]. № 1. P. 173. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvdau_1998_1_37 [in Ukrainian].
 50. Berger K.P. Creeping Codification of the new lex mercatoria the translex principles. *Kluwerarbitration Blog*. 2010. URL: <http://arbitrationblog.kluwerarbitration.com/2010/01/20/creeping-codification-of-the-new-lex-mercatoria-the-translex-principles-at-www-trans-lex-org/?print=pdf> [in English].
 51. UNIDROIT PRINCIPLES of International Commercial Contracts. 2016 URL: <https://www.unidroit.org/instruments/commercial-contracts/unidroit-principles-2016> [in English].
 52. Rivkin, D.W., Enforceability of Arbitral Awards Based on Lex Mercatoria, *Arbitration International*. 1993. Vol. 9. URL: <https://doi.org/10.1093/arbitration/9.1.67> [in English].
 53. Arbitration Award. URL: <https://icac.org.ua/wp-content/uploads/Case-No.-123.pdf> [in English].
 54. Kabrera Yu.F. osoblyvosti zastosuvannya torhovoykh zvychaiyv u mizhnarodnykh komertsiynykh arbitrazhnykh sporakh. *Yevropeyskyy polityko-pravovyy diskurs*. 2020. T. 7. Vyp. 4. DOI: 10.46340/eppd.2020.7.4.5 [in Ukrainian].
 55. Pro mizhnarodne pryvatne pravo : Zakon Ukrainy vid 23 chervnya 2005 r. № 2709-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2709-15> [in Ukrainian].
 56. Arbitration Award. URL: <https://icac.org.ua/wp-content/uploads/Case-No.-40.pdf> [in English].
 57. Gaillard E., Newman L.W., Hill R.D. The leading arbitrator's guide to international arbitration, Juris Publishing, Inc. 2014. P. 188 URL: http://arbitrationlaw.com/files/free_pdfs/01-title_pagetoc_leadarb3.pdf [in English].
 58. Arbitration Award. URL: <https://icac.org.ua/wp-content/uploads/Case-No.-68.pdf> [in English].

DOI <https://doi.org/10.51647/kelm.2020.3.1.36>

ПЕРЕХОВУВАННЯ ПІДОЗРЮВАНОВОГО ВІД ОРГАНІВ СЛІДСТВА ТА СУДУ ЯК УМОВА ЗДІЙСНЕННЯ СПЕЦІАЛЬНОГО ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ (IN ABSENTIA)

Олексій Калінніков

адвокат,

аспірант кафедри кримінального процесу

Національної академії внутрішніх справ (Київ, Україна)

ORCID ID: 0000-0003-4337-833X

Анотація. У статті проаналізовано переховування підозрюваного від органів слідства та суду з метою ухилення від кримінальної відповідальності як обов'язкову умову здійснення спеціального досудового розслідування (in absentia). Здійснено аналіз положень кримінального процесуального законодавства України та судової практики. Встановлено проблеми правозастосування наведеної правової категорії та надано пропозиції щодо усунення законодавчих прогалин у правовому регулюванні інституту спеціального досудового розслідування (in absentia). За результатами здійсненого дослідження сформульовано висновки: 1) переховування підозрюваного від органів слідства та суду з метою ухилення від кримінальної відповідальності є обов'язковою умовою здійснення спеціального досудового розслідування (in absentia); 2) питання невизначеності поняття «переховування від органів слідства та суду з метою ухилення від кримінальної відповідальності як умови спеціального досудового розслідування» призводить до проблем у правозастосуванні інституту in absentia; 3) єдиним шляхом вирішення наведеної проблеми є внесення певних змін до КПК України з використанням напрацьованих науковців і судової практики, що необхідно для подальшого реформування інституту in absentia в Україні для приведення його у відповідність до високих стандартів країн Європи.

Ключові слова: спеціальне досудове розслідування, in absentia, підозрюваний, переховування від органів слідства та суду, ухилення від кримінальної відповідальності.

SUSPECT ABSCONDING FROM INVESTIGATION AGENCIES AND COURT AS A PREREQUISITE FOR CARRYING OUT SPECIAL PRE-TRIAL INVESTIGATION IN ABSENTIA

Oleksii Kalinnikov

Lawyer,

Postgraduate Student at the Department of Criminal Procedure

National Academy of Internal Affairs (Kyiv, Ukraine)

ORCID ID: 0000-0003-4337-833X

Abstract. The article analyses suspect absconding from investigation agencies and court in order to evade criminal liability as a prerequisite for carrying out special pre-trial investigation (in absentia). The analysis

of the provisions of the criminal procedure legislation of Ukraine and case law has been carried out. The problems of law enforcement of the given legal category have been established and proposals for elimination of legislative gaps in legal regulation of the concept of the special pre-trial investigation (in absentia) have been made. Based on the results of the investigation, the following conclusions were drawn: 1) suspect absconding from investigation agencies and court in order to evade criminal liability shall be deemed a prerequisite for carrying out the special pre-trial investigation (in absentia); 2) the question of non-determination of the concept of “suspect absconding from investigation agencies and court in order to evade criminal liability as a prerequisite for carrying out special pre-trial investigation” causes problems in enforcement of the “in absentia” concept; 3) the only way to solve this problem is to introduce the relevant amendments to the Criminal Procedure Code of Ukraine, using the experience of scientists and taking into account the case law, which is necessary for further reforming of the “in absentia” concept in Ukraine and bringing it to high standards in Europe.

Key words: special pre-trial investigation, in absentia, suspect, absconding from investigation agencies and court, evasion of criminal liability.

UKRYWANIE PODEJRZANEGO PRZED ORGANAMI ŚLEDZTWA I SĄDU JAKO WARUNEK PRZEPROWADZENIA SPECJALNEGO POSTĘPOWANIA PRZYGOTOWAWCZEGO (IN ABSENTIA)

Oleksii Kalinnikov

adwokat,

aspirant Wydziału Postępowania Karnego

Narodowej Akademii Spraw Wewnętrznych (Kijów, Ukraina)

ORCID ID: 0000-0003-4337-833X

Adnotacja. W artykule przeanalizowano ukrywanie podejrzanego przed organami śledczymi i sądu w celu uchylania się od odpowiedzialności karnej, jako warunek konieczny do przeprowadzenia specjalnego postępowania przygotowawczego (in absentia). Przeprowadzono analizę przepisów prawa postępowania karnego Ukrainy i praktyki sądowej. Ustalono problematykę egzekwowania przytoczonej kategorii prawnej i przedstawiono propozycje usunięcia luk legislacyjnych w regulacji prawnej instytucji specjalnego postępowania przygotowawczego (in absentia). Na podstawie wyników przeprowadzonego badania sformułowano wnioski: 1) ukrywanie podejrzanego przed organami śledczymi i sądu w celu uchylania się od odpowiedzialności karnej jest warunkiem realizacji specjalnego postępowania przygotowawczego (in absentia); 2) kwestia niepewności pojęcia „ukrywanie przed organami śledczymi i sądu w celu uchylania się od odpowiedzialności karnej, jak warunku specjalnego postępowania przygotowawczego” prowadzi do problemów w egzekwowaniu prawa instytucji in absentia; 3) jedynym sposobem rozwiązania tej kwestii jest wprowadzenie pewnych zmian w Kodeksie Postępowania Karnego Ukrainy przy użyciu osiągnięć naukowców i biorąc pod uwagę praktykę sądową, która jest niezbędna do dalszej reformy instytucji in absentia na Ukrainie, w celu dostosowania go do wysokich standardów krajów Europy.

Słowa kluczowe: specjalne postępowanie przygotowawcze, in absentia, podejrzany, ukrywanie się przed organami śledczymi i sądem, uchylanie się od odpowiedzialności karnej.

Вступ. Після появи у кримінальному процесуальному законодавстві України інституту кримінального провадження за відсутності підозрюваного, який отримав назву «спеціальне досудове розслідування (in absentia)», надзвичайно актуальними стали питання як розкриття такої правової підстави здійснення спеціального досудового розслідування, як переховування підозрюваного від органів слідства та суду з метою ухилення від кримінальної відповідальності, так і його правозастосування.

Значну увагу підставам здійснення спеціального досудового розслідування (in absentia) присвячували такі вчені, як О.В. Баулін, І.В. Гловюк, Г.В. Матвієвська, О.О. Нагорнюк-Данилюк, А.В. Лапкін, О.С. Мазур, Р.Г. Песцов, В.О. Попелюшко, О.Ю. Татаров, В.М. Трофименко, Л.Д. Удалова, О.Г. Шило, С.Л. Шаренко, Д.М. Шишман та ін. Переховування підозрюваного від органів слідства та суду з метою ухилення від кримінальної відповідальності вивчалось, зокрема, А.В. Дунаєвою, О.В. Захарченко, І.С. Кривонос, О.В. Лисенко, Л.В. Омельчук, Є.В. Расчотновим, А.С. Шагинян.

Водночас питання, пов'язані з переховуванням підозрюваного від органів слідства та суду з метою ухилення від кримінальної відповідальності як однією з обов'язкових умов спеціального досудового розслідування (in absentia), досліджено лише побіжно, у зв'язку з чим вони потребують детального вивчення з метою їх наукового осмислення.

Основна частина. Метою статті є дослідження переховування підозрюваного від органів слідства та суду з метою ухилення від кримінальної відповідальності як обов'язкової умови здійснення спеціального досудового розслідування (in absentia).

Законом України «Про внесення змін до Кримінального та Кримінального процесуального кодексів України щодо невідворотності покарання за окремі злочини проти основ національної безпеки, громадської безпеки та корупційні злочини» від 7 жовтня 2014 р. № 1689-VII КПК України було доповнено главою 24¹ «Особливості спеціального досудового розслідування кримінальних правопорушень» (ст. 297¹–297⁵) стосовно спеціального досудового розслідування (in absentia) (Про внесення змін, 2014).

Відповідно до ст. 297² КПК України спеціальне досудове розслідування (in absentia) здійснюється стосовно одного чи декількох підозрюваних згідно із загальними правилами досудового розслідування, передбаченими

цим Кодексом, з урахуванням положень цієї глави. Спеціальне досудове розслідування здійснюється на підставі ухвали слідчого судді у кримінальному провадженні щодо злочинів, передбачених ст. 109, 110, 110², 111, 112, 113, 114, 114¹, 115, 116, 118, ч. 2–5 ст. 191 (у випадку зловживання службовою особою своїм службовим становищем), ст. 209, 255–258, 258¹, 258², 258³, 258⁴, 258⁵, 348, 364, 364¹, 365, 365², 368, 368², 368³, 368⁴, 369, 369², 370, 379, 400, 436, 436¹, 437, 438, 439, 440, 441, 442, 443, 444, 445, 446, 447 Кримінального кодексу України, стосовно підозрюваного, крім неповнолітнього, який переховується від органів слідства та суду з метою ухилення від кримінальної відповідальності й оголошений у міждержавний та / або міжнародний розшук (Кримінальний процесуальний кодекс, 2012).

На думку А.В. Лапкіна, підстави для здійснення спеціального досудового розслідування можна поділити на дві групи: матеріальні та процесуальні. Перша з них передбачає, що таке розслідування може здійснюватися лише: 1) у кримінальних провадженнях стосовно визначеної у ч. 2 ст. 297¹ КПК України категорії злочинів; 2) стосовно особи, котра досягла повноліття. До процесуальних підстав належать: 1) наявність підозри особи у вчиненні якогось із цих злочинів; 2) переховування підозрюваного від органів слідства та суду з метою ухилення від кримінальної відповідальності; 3) оголошення підозрюваного у міждержавний та / або міжнародний розшук (Лапкін, 2018: 109).

Згідно із п. 5 ч. 2 ст. 297² КПК України у клопотанні про здійснення спеціального досудового розслідування зазначається, зокрема, виклад обставин про те, що підозрюваний переховується від органів слідства та суду з метою ухилення від кримінальної відповідальності, а у разі недотримання цієї вимоги слідчий суддя на підставі ч. 2 ст. 297³ КПК України повертає клопотання про здійснення спеціального досудового розслідування прокурору, слідчому, про що постановляє ухвалу (Кримінальний процесуальний кодекс, 2012).

Слідчий суддя відповідно до ч. 1 ст. 297⁴ КПК України відмовляє у задоволенні клопотання про здійснення спеціального досудового розслідування, якщо прокурор, слідчий не доведе, що підозрюваний переховується від органів слідства та суду з метою ухилення від кримінальної відповідальності й оголошений у міждержавний та / або міжнародний розшук (Кримінальний процесуальний кодекс, 2012).

У науковій літературі визначені певні ознаки спеціального досудового розслідування (*in absentia*), зокрема: 1) спеціальне досудове розслідування здійснюється лише щодо особи, котра набула статусу підозрюваного за наявності достатніх доказів щодо забезпечення обізнаності особи про наявне кримінальне провадження, зокрема шляхом вручення їй повідомлення про підозру та повісток про виклик (Шишман, 2019: 180, 182); 2) можливе лише у разі переховування підозрюваного, обвинуваченого від органів досудового розслідування та суду з метою ухилення від кримінальної відповідальності й оголошення його у міждержавний та / або міжнародний розшук (Омельчук, 2019: 183).

Положення КПК України та позиції науковців свідчать про те, що переховування від органів слідства та суду з метою ухилення від кримінальної відповідальності поряд із оголошенням підозрюваного у міждержавний та / або міжнародний розшук є безумовною обов'язковою умовою здійснення спеціального досудового розслідування (*in absentia*).

КПК України не містить визначення «переховування підозрюваного від органів слідства та суду з метою ухилення від кримінальної відповідальності».

Ч. 5 ст. 139 КПК України визначає, що ухилення від явки на виклик слідчого, прокурора чи судовий виклик слідчого судді, суду (неприбуття на виклик без поважної причини більш як два рази) підозрюваним, обвинуваченим та оголошення його у міждержавний та / або міжнародний розшук є підставою для здійснення спеціального досудового розслідування (Кримінальний процесуальний кодекс, 2012).

Системний аналіз КПК України не свідчить про тотожність понять «переховування підозрюваного від органів слідства та суду з метою ухилення від кримінальної відповідальності» й «ухилення від явки на виклик слідчого, прокурора чи судовий виклик слідчого судді, суду», яке визначається як неприбуття на виклик без поважної причини більш як два рази. Тому поняття «переховування підозрюваного від органів слідства та суду з метою ухилення від кримінальної відповідальності» для єдності правозастосування підлягає визначенню.

Незважаючи на відсутність поняття «переховування підозрюваного від органів слідства та суду», враховуючи вимоги КПК України, стороні обвинувачення під час вирішення питання про здійснення спеціального досудового розслідування необхідно обов'язково довести слідчому судді як сам факт переховування підозрюваного від органів слідства та суду, так і мету переховування – ухилення від кримінальної відповідальності.

О.В. Захарченко вважає, що ухилення від слідства та суду полягає в умисній, довгостроковій відсутності підозрюваного за місцем мешкання чи роботи без поважних причин, приховуванні інформації про своє місцезнаходження, протидії органам слідства у здійсненні розшуку шляхом неправомірного впливу на учасників кримінального процесу (Захарченко, 2012: 73).

На думку А.В. Дунаєвої, ухилення від органів досудового розслідування та суду розуміється як будь-які умисні дії / бездіяльність підозрюваного чи інших осіб за його дорученням, здійснювані з метою уникнення підозрюваним відповідальності за вчинене кримінальне правопорушення (Дунаєва, 2013: 79).

На переконання Є.В. Расчотнова, котрий поділяє позицію А.В. Дунаєвої, з огляду на те, що поняття «довгострокова відсутність», на чому наполягає О.В. Захарченко, не цілком конкретне, його можна трактувати по-різному, а подеколи взагалі не потрібно чекати протягом тривалого часу, якщо факт переховування наявний і встановлений у стислий термін, зокрема утеча з-під варти (Расчотнов, 2016).

Певною спробою подолати зазначену прогалину відсутності поняття переховування підозрюваного від органів слідства та суду з метою ухилення від кримінальної відповідальності як підстави здійснення спеціального досудового розслідування (*in absentia*) може вважатися зареєстрований 20 вересня 2019 р. у Верховній Раді України за № 2164 проект закону про внесення змін до Кримінального процесуального кодексу України щодо вдосконалення окремих положень у зв'язку зі здійсненням спеціального досудового розслідування (Про внесення змін, 2019).

Цей законопроект, зокрема, передбачає зміну підстав здійснення спеціального досудового розслідування (*in absentia*) з «переховується від органів слідства та суду з метою ухилення від кримінальної відповідальності та оголошений у міждержавний та / або міжнародний розшук» на «розшук із підстав, передбачених п. 2 ч. 1 ст. 281 цього Кодексу».

У ч. 1 ст. 281 КПК України пропонується передбачити дві підстави для оголошення розшуку: 1) коли місцезнаходження підозрюваного невідоме; 2) коли підозрюваний ухиляється від явки до слідчого, прокурора, слідчого судді чи суду за умови його належного повідомлення про такий виклик та коли існують обґрунтовані підстави вважати, що він виїхав та / або перебуває в іншій країні або на тимчасово окупованих територіях України (Кримінальний процесуальний кодекс, 2012).

Як вважає Л.В. Омельчук, передбачення такого механізму доцільне за умови вчинення кримінального правопорушення особою, котра переховується на тимчасово невідконтрольних територіях України, ухиляючись від органів досудового розслідування, прокуратури та суду, оскільки дозволить заповнити прогалину у правозастосуванні, що виникла із втратою чинності п. 20-1 розділу XI КПК України (Омельчук, 2019: 183–184).

Із такою позицією не можна погодитися, оскільки спеціальне досудове розслідування повинно містити додаткові порівняно із загальним кримінальним провадженням гарантії прав підозрюваного.

Крім того, кримінальне провадження *in absentia* як форма кримінального провадження, що застосовується за відсутності підозрюваного, обвинуваченого та характеризується особливим процесуальним порядком, за якого дотримуються гарантії, що забезпечують права людини, успішно застосовується в багатьох країнах Європи (Ruggeri, 2016).

До гарантій прав підозрюваного у кримінальному провадженні *in absentia* можливо віднести переховування підозрюваного від органів слідства та суду з метою ухилення від кримінальної відповідальності, оскільки вказана правова норма визначає характер засобів забезпечення прав підозрюваного у спеціальному досудовому розслідуванні (Баулін, Мазур, 2018: 7).

Велика Палата Верховного Суду у постанові від 17 червня 2020 р. у справі № 598/1781/17 (провадження № 13-47к20) зазначила, що під ухиленням від слідства або суду варто розуміти будь-які умисні дії, вчинені певною особою з метою уникнення кримінальної відповідальності за скоєний злочин, що змушує правоохоронні органи вживати заходів, спрямованих на розшук і затримання правопорушника (Постанова Верховного Суду України).

Верховний Суд України у постанові від 19 березня 2015 р. по справі № 5-1к15 визначив, що під ухиленням від слідства або суду слід розуміти будь-які умисні дії, вчинені певною особою з метою уникнення кримінальної відповідальності за вчинений злочин, що змушує правоохоронні органи вживати заходів, спрямованих на розшук і затримання правопорушника (нез'явлення без поважних причин за викликом до слідчого або суду; недотримання умов запобіжного заходу; зміну документів, котрі посвідчують особу; зміну зовнішності; перехід на нелегальне становище; перебування в тайнику; імітацію своєї смерті тощо). Під час з'ясування, які дії особи мають визнаватися юридично значущим (а не просто фактичним) ухиленням від слідства або суду, треба враховувати, крім усього іншого, кримінально-процесуальний статус особи, котра вчинила злочин. Це має бути особа, яка в установленому порядку визнана підозрюваним або обвинуваченим і яка зобов'язана з'являтися до правозастосовних органів за викликом, перебувати в межах їхньої досяжності. Зазначена особа усвідомлює, що в неї вже виник юридичний обов'язок постати перед слідством або судом, однак ухиляється від виконання такого обов'язку. Водночас на особу, котра вчинила злочин, законодавством не покладається обов'язок самовикриття, а тому, якщо вона до моменту виникнення вказаного обов'язку в порядку реалізації конституційного права на свободу пересування змінила місце свого проживання (навіть і з метою уникнення кримінальної відповідальності), про юридично значуще ухилення від слідства говорити не можна (Рішення, 2015).

Така правова позиція визначена Верховним Судом у справі щодо застосування норми кримінального права – ст. 49 КК України «Звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку із закінченням строків давності». Згідно із цією правовою нормою особа звільняється від кримінальної відповідальності, якщо із дня вчинення нею кримінального правопорушення і до дня набрання вироком законної сили минули певні строки. Перебіг давності зупиняється, якщо особа, яка вчинила кримінальне правопорушення, ухилилася від досудового розслідування або суду.

Незважаючи на факт того, що судом наведено позицію щодо розуміння правової категорії «ухилення від слідства або суду» в аспекті кримінального права, вона може бути застосована у кримінальному процесі, оскільки: по-перше, існує законодавча прогалина поняття «переховування підозрюваного від органів слідства та суду з метою ухилення від кримінальної відповідальності», по-друге, судова практика свідчить про можливість такого правозастосування під час вирішення питання про здійснення спеціального досудового розслідування, спеціального судового провадження (*in absentia*) (Ухвала Вищого антикорупційного суду, 2020).

Відповідно до ст. 13 Закону України «Про судоустрій та статус суддів» висновки щодо застосування норм права, викладені у постановах Верховного Суду, є обов'язковими для всіх суб'єктів владних повноважень,

які застосовують у своїй діяльності нормативно-правовий акт, що містить відповідну норму права. Висновки щодо застосування норм права, викладені у постановках Верховного Суду, враховуються іншими судами у разі застосування таких норм права (Про судоустрій та статус суддів, 2016).

Отже, враховуючи позиції науковців і з огляду на судову практику можливо дійти висновку, що переховування підозрюваного від органів слідства та суду – це виключно умисні дії особи, яка в установленому порядку набула статусу підозрюваного, що спрямовані на уникнення кримінальної відповідальності за вчинений злочин і змушують правоохоронні органи вживати заходів, спрямованих на розшук і затримання підозрюваного. Не можуть вважатися переховуванням підозрюваного від органів слідства та суду будь-які дії особи, вчинені до моменту набуття особою статусу підозрюваного в порядку реалізації конституційного права на свободу пересування.

Водночас факти переховування підозрюваного від органів слідства та суду саме з метою ухилення від кримінальної відповідальності повинні бути в обов'язковому порядку підтверджені стороною обвинувачення відповідними доказами.

Як вважає І.С. Кривонос, доказами ухилення особи від слідства можуть бути: підтвердження інформації про отримання повістки про виклик (ст. 133 КПК України), постановка про привід підозрюваного та результати її виконання (ст. 140–143 КПК України), інші докази – довідки з місця роботи або навчання, паспортної служби про зміну реєстрації, отримання закордонного паспорта, закладів охорони здоров'я щодо можливості перебування підозрюваного на лікуванні тощо (Кривонос, 2012: 170).

Так, на думку А.С. Шагіняна, факт, що підозрюваний переховується, необхідно підтверджувати довідками з місця мешкання та роботи або навчання про тривалу відсутність, показаннями свідків тощо. Зниклою від слідства треба вважати особу, яка умисно вчиняє дії, спрямовані на приховування свого місцезнаходження, з метою ухилення від кримінальної відповідальності (Шагінян, 2001: 9).

Як вважає О.В. Лисенко, про обставини того, що особа фактично переховується від органів досудового розслідування, можуть свідчити такі обставини: особа не з'являється за викликами до органів досудового розслідування; не перебуває за місцем реєстрації чи фактичного проживання; не з'являється за місцем роботи (навчання, лікування тощо); відсутність інформації про надходження особи до травматологічних пунктів, моргів; відсутність її на стаціонарному лікуванні в лікувальних закладах; відсутність особи за місцем проживання сім'ї, батьків, друзів тощо (Лисенко, 2013: 192).

Отже, факти переховування підозрюваного від органів слідства та суду з метою ухилення від кримінальної відповідальності повинні підтверджуватися доказами.

Проте правозастосовна діяльність свідчить про те, що слідчий, прокурор не завжди надають слідчому судді, яким вирішується питання про здійснення спеціального досудового розслідування, докази доведення факту переховування підозрюваного від органів слідства та суду саме з метою ухилення від кримінальної відповідальності, а обмежуються лише відомостями про відсутність місцезнаходження підозрюваного. Це пов'язано передусім із тим, що отримати такі докази на практиці досить складно, а подеколи взагалі неможливо.

Тому з метою досягнення завдань кримінального провадження, визначених ст. 2 КПК України, слід змінити умову здійснення спеціального досудового розслідування з «переховування підозрюваного від органів слідства та суду з метою ухилення від кримінальної відповідальності» на «переховування підозрюваного від органів слідства та суду».

Таким чином, переховування підозрюваного від органів слідства та суду з метою ухилення від кримінальної відповідальності нині є обов'язковою умовою спеціального досудового розслідування (*in absentia*), яка повинна доводитися відповідними доказами, а тому вкрай необхідно внести зміни, що усунуть наведені недоліки правового регулювання.

Висновки. Підсумовуючи вищевикладене, варто зазначити, що невизначеність поняття «переховування від органів слідства та суду з метою ухилення від кримінальної відповідальності як умови спеціального досудового розслідування» призводить до проблем у правозастосуванні інституту *in absentia*. Єдиним шляхом вирішення наведеної проблеми є внесення певних змін до КПК України з використанням напрацювань науковців і судової практики, необхідне для подальшого реформування інституту *in absentia* в Україні для приведення його у відповідність до високих стандартів країн Європи.

Список використаних джерел:

1. Баулін О., Мазур О. Гарантії прав підозрюваного під час здійснення спеціального досудового розслідування. *Науковий часопис Національної академії прокуратури України*. 2018. № 1 (17). С. 1–11.
2. Дунаєва А.В. Діяльність слідчого щодо розшуку підозрюваного : автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Київ : НАВС, 2013. 200 с.
3. Захарченко О.В. Діяльність слідчого щодо розшуку обвинуваченого : дис. ... канд. юрид. наук. Харків, 2012. 203 с.
4. Кривонос І.С. Здійснення розшуку підозрюваного за новим кримінальним процесуальним кодексом України. *Право і безпека*. 2012. № 4 (46). С. 169–173.
5. Кримінальний процесуальний кодекс : Закон України від 13 квітня 2012 р. № 4651-VI.
6. Лапкін А.В. Прокурор у спеціальному досудовому розслідуванні (*in absentia*). *Правові горизонти Legal horizons*. 2018. С. 107–111. doi: <http://www.doi.org/10.21272/legalhorizons.2018.i13.p107>.
7. Лисенко О.В. Організація розшуку осіб, які переховуються від органів досудового розслідування та суду. *Науковий вісник Національного університету ДПС України. Серія : Економіка, право*. 2013. № 4 (63). С. 189–195.
8. Омельчук Л.В. Проблемні положення інституту спеціального кримінального провадження в Україні. *Міжнародний юридичний вісник: актуальні проблеми сучасності (теорія та практика)*. 2019. Вип. 15. С. 182–191. doi: 10.33244/2521-1196.15.2019.182-191.

9. Постанова Великої Палати Верховного суду від 17 червня 2020 р. у справі № 598/1781/17 (провадження № 13-47к20). Єдиний державний реєстр судових рішень. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/89977787>.
10. Постанова Верховного Суду України від 19 березня 2015 р. по справі № 5-1к15. Єдиний державний реєстр судових рішень. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/43555549>.
11. Про внесення змін до Кримінального та Кримінального процесуального кодексів України щодо невідворотності покарання за окремі злочини проти основ національної безпеки, громадської безпеки та корупційні злочини : Закон України від 7 жовтня 2014 р. № 1689-VII.
12. Про внесення змін до Кримінального процесуального кодексу України щодо вдосконалення окремих положень у зв'язку із здійсненням спеціального досудового розслідування : Проект Закону від 20 вересня 2019 р. № 2164.
13. Про судоустрій та статус суддів : Закон України від 02 червня 2016 р. №4 651-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1402-19#Text>.
14. Расчотнов С.В. Зупинення досудового розслідування у кримінальному провадженні : дис. ... канд. юрид. наук. Київ, 2016. 237 с.
15. Ruggeri S. Right to Personal Participation in Criminal Proceedings and in absentia Procedures in the EU Area of Freedom, Security and Justice. *Zeitschrift für die gesamte Strafrechtswissenschaft*. 2016. № 128 (2). P. 578–605. doi: <https://doi.org/10.1515/zstw-2016-0021>.
16. Ухвала Вищого антикорупційного суду від 09 червня 2020 р. по справі № 760/10894/18. Єдиний державний реєстр судових рішень. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/89796421>.
17. Шагинян А.С. Приостановление предварительного следствия: атореф. дисс. ... канд. юрид. наук. Томск, 2001. 24 с.
18. Шишман Д.М. Обізнаність підозрюваного про розпочате кримінальне провадження як обов'язкова умова для здійснення спеціального досудового розслідування (in absentia). *Підприємництво, господарство і право*. 2019. № 10. С. 179–183. doi: <https://doi.org/10.32849/2663-5313/2019.10.30>.

References:

1. Baulin O.V., Mazur, O.S. (2018) Garantii prav pidozriuvanoho pid chas zdiisnennia spetsialnoho dosudovoho rozsliduvannia [Guarantees of the rights of the suspect during the special pre-trial investigation]. *Naukovyi chasopys Natsionalnoi akademii prokuratury Ukrainy*. № 1 (17). P. 1–11 [in Ukrainian].
2. Dunaieva A.V. (2013). Diialnist slidchoho shchodo rozshuku pidozriuvanoho [The activities of the investigator to search for the suspect]: avtoref. dys. na zdobuttia nauk. stupenia kand. yuryd. nauk. Kyiv: NAVS. 200 p. [in Ukrainian].
3. Zakharchenko O.V. (2012) Diialnist slidchoho shchodo obvynuvachenoho [The activities of the investigator to search for the accused] : dys. kand. yuryd. nauk. Kharkiv. 203 p. [in Ukrainian].
4. Kryvonos I.S. (2012) Zdiisnennia rozshuku pidozriuvanoho za novym kryminalnym protsesualnym kodeksom Ukrainy [Searching for a suspect under the new Criminal Procedure Code of Ukraine]. *Pravo i bezpeka*. № 4 (46). P. 169–173. [in Ukrainian].
5. Kryminalnyi protsesualnyi kodeks Ukrainy: vid 13 kvit. 2012 r. 3 4651-VI [Criminal Procedural Code of Ukraine from April 13, 2012, № 4651-VI]. [in Ukrainian].
6. Lapkin A.V. (2018) Prokuror u spetsialnomu dosudovomu rozsliduvanni (in absentia) [Prosecutor in a special pre-trial investigation (in absentia)]. *Pravovi horyzonty Legal horizons*. P. 107–111. doi: <http://www.doi.org/10.21272/legalhorizons.2018.i13.p107> [in Ukrainian].
7. Lysenko O.V. (2013) Orhanizatsiia rozshuku osib, yaki perekhovuiutsia vid orhaniv dosudovoho rozsliduvannia ta sudu [Organization of search of persons hiding from pre-trial investigation and court bodies.]. *Naukovyi visnyk Natsionalnoho universytetu DPS Ukrainy. Seriia : Ekonomika, pravo*. № 4 (63). P. 189–195. [in Ukrainian].
8. Omelchuk L.V. (2019) Problemni polozhennia instytutu spetsialnoho kryminalnoho provadzhennia v Ukraini. *Mizhnarodnyi yurydychnyi visnyk: aktualni problemy suchasnosti (teoriia ta praktyka)*. № 15. P. 182–191. doi: [10.33244/2521-1196.15.2019.182-191](https://doi.org/10.33244/2521-1196.15.2019.182-191) [in Ukrainian].
9. Postanova Velykoi Palaty Verkhovnoho sudu vid 17.06.2020 u spravi № 598/1781/17 (provadzhennia № 13-47ks20). Yedynyi derzhavnyi reiestr sudovykh rishen. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/89977787> [in Ukrainian].
10. Postanova Verkhovnoho Sudu Ukrainy [Resolution of the Supreme Court of Ukraine] vid 19 bereznia 2015 r. po spravi № 5-1ks15. Yedynyi derzhavnyi reiestr sudovykh rishen. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/43555549> [in Ukrainian].
11. Pro vnesennia zmin do Kryminalnoho ta Kryminalnoho protsesualnoho kodeksiv Ukrainy shchodo nevidvorotnosti pokarannia za okremi zlochyny proty osnov natsionalnoi bezpeky, hromadskoi bezpeky ta koruptsiini zlochyny [On Amendments to the Criminal and Criminal Procedure Codes of Ukraine Concerning the Inevitability of Punishment for Certain Crimes against the Fundamentals of National Security, Public Security and Corruption Crimes]: Zakon Ukrainy vid 7 zhovt. 2014 r. № 1689-VII. [in Ukrainian].
12. Pro vnesennia zmin do Kryminalnoho protsesualnoho kodeksu Ukrainy shchodo vdoskonalennia okremykh polozhen u zviazku iz zdiisnenniam spetsialnoho dosudovoho rozsliduvannia [On amendments to the Criminal Procedure Code of Ukraine to improve certain provisions in connection with the implementation of a special pre-trial investigation]: Proekt Zakonu vid 20 veres. 2019 r. № 2164 URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_2?id=&pf3516=2164&skl=10 [in Ukrainian].
13. Pro sudoustrii ta status suddiv [On the judiciary and the status of judges]: Zakon Ukrainy vid 02 cher. 2016 r. № 4651-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1402-19#Text> [in Ukrainian].
14. Raschotnov Y.V. (2016) Zupynennia dosudovoho rozsliduvannia u kryminalnomu provadzhenni [Suspension of the pre-trial investigation in criminal proceedings]: dys. kand. yuryd. nauk. Kyiv. 237 p. [in Ukrainian].
15. Ruggeri S. (2016) Right to Personal Participation in Criminal Proceedings and in absentia Procedures in the EU Area of Freedom, Security and Justice. *Zeitschrift für die gesamte Strafrechtswissenschaft*. № 128 (2). P. 578–605. doi: <https://doi.org/10.1515/zstw-2016-0021>.

16. Ukhvala Vyshchoho antykoruptsiinoho sudu [Ruling of the Supreme Anti-Corruption Court] vid 09.06.2020 po spravi № 760/10894/18. Yedynyi derzhavnyi reiestr sudovykh rishen. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/89796421>. [in Ukrainian].
17. Shahynian A.C. (2001) Pryostanovlenye predvartelnogo sledstvyia [Suspension of preliminary investigation]: atoref. dyss. na soyskanye uchen. stepeny kand. yuryd. nauk. Tomsk. [in Russian].
18. Shyshman D.M. (2019) Obiznanist pidozriuvanoho pro rozpochate kryminalne provadzhennia yak obov'iazkova umova dlia zdiisnennia spetsialnogo dosudovoho rozsliduvannia (in absentia) [Awareness of the suspect of the initiated criminal proceedings as a prerequisite for a special pre-trial investigation (in absentia)]. *Pidpriemnytstvo, hospodarstvo y pravo*. № 10. P. 179–183. doi: <https://doi.org/10.32849/2663-5313/2019.10.30>. [in Ukrainian].

DOI <https://doi.org/10.51647/kelm.2020.3.1.37>

ДО ПИТАННЯ ПРО СУБ'ЄКТІВ ЗЛОЧИНІВ, ЩО ПОСЯГАЮТЬ НА ПРОФЕСІЙНУ ДІЯЛЬНІСТЬ ПРАЦІВНИКІВ ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ

Олег Кирбят'єв

кандидат юридичних наук, докторант

Національної академії внутрішніх справ (Київ, Україна)

ORCID ID: 0000-0002-6949-7049

Анотація. У статті досліджено ознаки суб'єктів злочинів, що посягають на професійну діяльність працівників правоохоронних органів. Встановлено, що суб'єктом кримінальних правопорушень, що посягають на професійну діяльність працівників правоохоронних органів, залежно від конкретного виду злочину або кримінального проступку, можуть бути такі категорії осіб: 1) фізична осудна особа, яка вчинила кримінальне правопорушення та якій до вчинення цього суспільно небезпечного діяння виповнилося 16 років – для кримінальних правопорушень, передбачених ст.ст. 342, 343, ч. 1 ст. 345, ч. 4 ст. 345, ч. 1 ст. 347 КК України; 2) фізична осудна особа, яка вчинила кримінальне правопорушення віком від 14 років – для злочинів, передбачених ч.ч. 2–3 ст. 345 КК України, ч. 2 ст. 347, ст.ст. 348–349 КК України; 3) фізична осудна особа, яка вчинила у віці, з якого може наставати кримінальна відповідальність, кримінальне правопорушення, суб'єктом якого може бути лише службова особа (ч. 2 ст. 343 КК України – у разі вчинення кримінального проступку, передбаченого ч. 1 ст. 343 КК України, службовою особою з використанням свого службового становища).

Ключові слова: право, обов'язки, відповідальність, злочин, покарання, повага, працівники правоохоронних органів, професійна діяльність.

ON THE ISSUE OF SUBJECTS OF CRIMES THAT ENCROACH ON THE PROFESSIONAL ACTIVITIES OF LAW ENFORCEMENT OFFICERS

Oleh Kyrbiatiev

Candidate of Law, Doctoral Student

National Academy of Internal Affairs (Kyiv, Ukraine)

ORCID ID: 0000-0002-6949-7049

Abstract. The article examines the characteristics of the subjects of crimes that encroach on the professional activities of law enforcement officers. It is established that the subject of criminal offenses that encroach on the professional activities of law enforcement officers, depending on the specific type of crime or criminal offense, may be the following categories of persons: 1) a natural sane person who has committed a criminal offense and who has reached the age of 16 before committing this socially dangerous act – for criminal offenses under Articles 342, 343, Part 1 of Art. 345, part 4 of Art. 345, part 1 of Art. 347 of the Criminal Code of Ukraine; 2) a natural sane person who has committed a criminal offense at the age of 14 years – for crimes under Art. 2–3 of Art. 345 of the Criminal Code of Ukraine, Part 2 of Art. 347, Art. 348–349 of the Criminal Code of Ukraine; 3) a natural sane person who has committed a criminal offense at an age from which criminal liability may arise, the subject of which may be only an official (Part 2 of Article 343 of the Criminal Code of Ukraine – in the case of a criminal offense under Part 1 Article 343 of the Criminal Code of Ukraine by an official using his official position).

Key words: law, duties, responsibility, crime, punishment, respect, law enforcement officers, professional activity.